Растителна защита

електронно списание за растителна защита
семена, торове и земеделие
ISSN 2815-522X

Od vinograda do novih tržišta: Kako se poljoprivrednici u Evropi postepeno preusmeravaju na druge kulture zbog klime

Растителна Защита

Датум 26.10.2026 | **Број** 10/2026 | **ISSN** 2815-522X | **Језик** SR
www.plant-protection.com/article/2482?lang=sr

Evropsko vinogradarstvo nalazi se na istorijskoj prekretnici. Suočeno sa nezapamćenim padom globalne potrošnje vina i pod pritiskom sve ekstremnijih klimatskih anomalija, gazdinstva u regionima sa tradicionalnim uzgojem grožđa prinuđena su da traže hitne alternative. Tri najveća proizvođača u svetu – Francuska, Španija i Italija – već sprovode radikalne mere. Monokulturni model vinogradarstva, koji se dugo smatrao kičmom poljoprivrednog sektora na ovim prostorima, ustupa mesto strategijama diversifikacije poljoprivrednih kultura i preorijentacije ka novim tržištima.

Poslednjih godina vinogradari sve više čupaju vekovne vinograde kako bi napravili prostor za kulture koje su donedavno izgledale egzotično za njihove geografske širine, ali danas nude novu šansu za ekonomski opstanak u uslovima promenljive klime.

Evropska polja krče konkretnu budućnost: diversifikacija na gazdinstvima i postepena tranzicija nisu samo eksperiment, već ekonomska i klimatska nužnost koja zauvek menja pejzaž tradicionalnih poljoprivrednih regiona.

Povratak pistacija

U južnoj Francuskoj i Španiji toplotni talasi ugrožavaju tradicionalne vinograde, a kao odgovor poljoprivrednici se okreću pistaciju (*Pistacia vera*) – kulturi koja se u ovim regionima gajila od antike, ali je potpuno napuštena tokom 20. veka.

ISSN 2815-522X

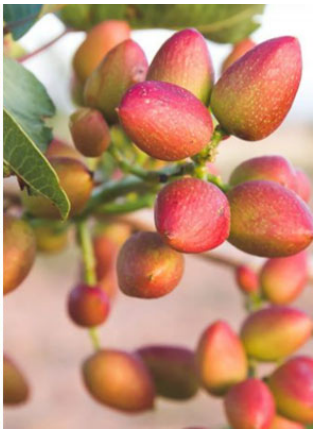

Danas pistacija doživljava pravu renesansu, a razlog leži u njenoj biologiji. To je pustinjska biljka koja se odlikuje visokom tolerancijom na slana zemljišta. Takođe je otporna na velike temperaturne fluktuacije: od −10 °C zimi do 40 °C leti. Preferira sunčanu ekspoziciju i suvo zemljište, ne uspeva dobro u uslovima visoke vlažnosti, a njen korenov sistem je sklon truljenju zimi ako primi previše vode koja nema kuda da otekne. Plod najbolje sazreva tokom dugog i vrućeg leta.

Vinogradarka Amandin Renar iz francuskog regiona Vokliz jasan je primer ove tranzicije: dok se njeni vinogradi suše posle letnjih vrućina, novo zasađena stabla pistacija puštaju sveže izdanke čak i bez ikakvog veštačkog navodnjavanja. Međutim, njegovo gajenje zahteva specifično znanje. Pistacija je dvodomna biljka – zahteva strateško sadnju muških i ženskih stabala (u odnosu 1:10), a oprašivanje se u potpunosti vrši vetrom, što čini vazdušne struje u dolini Rone idealnim.

Španija takođe prati ovaj trend. Nakon gubitka preko 100.000 hektara vinograda u 15 godina, poljoprivrednici u Lamanči i Andaluziji masovno prelaze na orašaste plodove. Glavni ekonomski ulog, međutim, jeste vreme: stabla počinju da rađaju tek posle 5. godine, a u punu rodnost ulaze posle 10., što zahteva dugoročno finansijsko planiranje.

Spas Bordoa: Kivi

Dok je na jugu problem suša, u jugozapadnoj Francuskoj (oblast Bordo) krizu izaziva kolaps izvoza crnih vina i gubitak tradicionalnih tržišta. Tamo vinogradari kao što je Sesil de Tafen iz „Château l'Ensumiz“ smanjuju svoje vinograde kako bi investirali u plantaže kivija (*Actinidia deliciosa*).

Za razliku od pistacija, kivi je puzavica koja voli vlagu i nudi visoku profitabilnost i mogućnost za domaće tržište, ali dolazi sa beskompromisnim agronomskim zahtevima. Potrebno mu je obilno navodnjavanje i masivne potporne konstrukcije (pergole) da bi izdržalo težinu ploda i lisne mase – često preko 30-40 tona po hektaru. Kultura je izuzetno osetljiva na kasne prolećne mrazeve (pupoljci propadaju na -1,5°C) i zahteva aktivno oprašivanje pčelama. Uprkos visokim početnim ulaganjima i riziku od bakterioza, kivi pruža finansijsku stabilnost koja je danas nedostižna za tradicionalna vinogradarska gazdinstva.

Sočivo: Eliksir za zemljište

Još jedna izuzetno popularna alternativa među francuskim vinogradarima su mahunarke. Sočivo (*Lens culinaris*) pokazalo se kao savršen izbor za poljoprivrednike u departmanu Gar.

Ono voli hladnoću na početku svog razvoja (seme klija na 4-5°C), ali potom postaje izuzetno otporno na sušu. Njegova prava vrednost je, međutim, pod zemljom. U simbiozi sa kvržičnim bakterijama, sočivo vezuje atmosferski azot, prirodno obogaćujući zemljište. To ga čini savršenim prethodnikom za druge biljke kao što je lavanda.

Njegovo gajenje je potpuno mehanizovano, ali nije bez izazova. Zbog niske visine, sočivo je slab konkurent korovima, a neravnomerno sazrevanje zahteva umeće pri žetvi. Kako bi garantovali sigurnost i izgradili nova tržišta, poljoprivrednici se već udružuju u zadruge i zaključuju direktne ugovore sa državnim institucijama i javnim menzama.

Italija: Tehnološka adaptacija i "zelena žetva"

Italija pristupa čupanju konzervativnije, fokusirajući se na inovacije. Na Siciliji, Apuliji i Venetu postoji masovni prelazak na noćnu berbu sa reflektorima, kako bi se izbegla dnevna vrućina od 40 stepeni i prevremena fermentacija.

Umesto uništavanja vinograda, Italijani uvode dobrovoljno smanjenje prinosa kroz "zelenu rezidbu" (koja obuhvata niz operacija kao što su proređivanje izdanaka, skraćivanje, uklanjanje zaperaka, uklanjanje lišća, proređivanje grozdova i lišća itd.), a naučnici eksperimentišu sa agrošumarstvom – stvaranjem vinograda u delimično pošumljenim područjima gde drveće pruža prirodni hlad i zadržava vlagu.

Finansijska podrška u zapadnoj Evropi
Subvencije ne predstavljaju redovna godišnja plaćanja, već jednokratne naknade:

- Francuska: Preko *FranceAgriMer*, 4.000 evra po hektaru dodeljuje se isključivo za konačno čupanje vinograda.
- Italija: Zemlja sufinansira (50%–75%) modernizaciju vinograda uz podršku do 4.000–6.000 evra po hektaru za nove otporne sorte.

Bugarska stvarnost: Borba za opstanak i evolucija u kvalitetu

Dok poljoprivrednici u zapadnoj Evropi primaju različite naknade za diversifikaciju useva, vinogradarstvo u Bugarskoj se bori da očuva postojeće površine. Statistika beleži drastično smanjenje – požnjevene površine opadaju za preko 5% godišnje do kritičnih 26.000 hektara.

Vinogradari u zemlji su pod pritiskom nedostatka subvencija (očekivano zaustavljanje plaćanja za restrukturiranje 2027. godine) i nulte stope za naknadu po osnovu "zelene žetve". Tome se dodaje i klimatski pritisak – ekstremne temperature koje stvaraju idealno okruženje za bolesti kao što je fitoplazma (koju prenosi cikada). Jedina funkcionalna ciljana podrška u ovom trenutku je pomoć za naknadu troškova za sredstva za zaštitu bilja (protiv štetočina kao što je cikada, koja prenosi fitoplazmu). Njen ukupni budžet iznosi nešto više od 2,5 miliona evra, a maksimalna stopa je samo do 306,77 evra po hektaru. Dokumenti po ovom osnovu prihvataju se do 13. novembra 2026. godine.

Sorta Mavrud je lokalna bugarska sorta crnog vina. Poznata je od duboke antike i jedna je od autohtonih sorti koja se gaji na najvećim površinama u zemlji, uglavnom u južnoj Bugarskoj. Mavrud je sorta crnog vina koja kasno sazreva i tipična je vinska sorta sa visokim procentom čvrste frakcije u bobicama. To je preduslov za dobijanje vina bogatih fenolnim materijama i ekstraktom.

Uprkos opštem smanjenju sektora, bugarsko vinarstvo pronalazi svoj put ka novim tržištima kroz kvalitativnu evoluciju. Investicije u dolini Struma, Trakijskoj niziji i na crnomorskoj obali usmerene su ka butik vinima. Savremeni vinari sve sigurnije se opredeljuju za karakteristične lokalne sorte – Široka melniška loza, Mavrud, Rubin i Gamza – stvarajući jedinstven identitet koji omogućava domaćem vinu da izdrži globalnu oluju.

** Na osnovu materijala iz Le Figaro*